

Farklı Kültürlerdeki Çocuk Kitaplarının Resimlendirme Tekniklerinin ve Görsel Özelliklerinin İncelenmesi

An Analysis of Children's Book from Different Cultures in terms of Illustrations and Visual Features

Şenil Ünlü Çetin^{a*}, Özlem Cir^b

^aBaşkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye

^bAnkara Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

Bu çalışmada, farklı dil ve kültürlerdeki 0-8 yaş çocuklarına yönelik edebi eserlerin resimlendirilmelerindeki farklılıklar incelenmiş ve kitaplarda kullanılan görseller arasındaki farklılıklar kültürel özellikler bağlamında tartışılmıştır. Bu bağlamda 22 farklı ülkeden edinilmiş çocuk kitapları resimlendirme teknikleri bakımından incelenmiştir. Bu çalışmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan ve kitapların resimlendirmelerine yönelik 6 ana maddeden oluşan "Kitap Resimleri Kontrol Listesi" kullanılmıştır. Örneklem seçimi, nitel araştırmalarda tercih edilen amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile yapılmıştır. Sonuçlar incelenen çocuk kitaplarında karşılaşılan resimlerin yayımlandıkları toplumların sosyoekonomik ve eğitim özelliklerine göre farklılaştığını göstermiştir. Buna ek olarak, milli, dini ve sosyal açılarından farklı kültürlerle ait eserler incelenmiş olsa da, birbirine yakın coğrafyaların çocuk kitaplarındaki resimlendirmelerde benzerlik ve uyum gözlenmiştir. Eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğine bağlı devletlerin çocuk kitaplarının resimlendirmelerinde çizgilerle boyama, ince çizgiler ve renkli boyama kalemleri kullanımı ağırlıktayken, Batı Avrupa ülkelerinin resimlendirmelerinde canlı, yaratıcı ve dinamik çizimlerle beraber renk ve ton zenginliği ön plandadır. Bunun yanı sıra, Doğu devletlerinde ise resimlendirmelerin daha çok minyatürel öğelere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Türkiye'deki çocuk kitapları resimlemelerinde Doğu ve Batı toplumlarının resimlendirme ve karakter yaratma teknikleri arasında benzer özellikler olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk kitapları, erken çocukluk dönemi, okul öncesi eğitimi, çocuk kitapları resimlemeleri, kültürler-arası karşılaştırma, içerik analizi.

Abstract

In this study, children's books are examined in terms of the use illustrations and the cultural differences regarding these illustrations discussed. To this end, 22 children's books that belong to twenty-two different countries are examined in terms of illustration techniques. A Book Pictures Checklist including 6 main items related to the books illustrations and prepared by the researchers themselves was used in this study. The sample of the study was determined through the method of maximum variety sampling which is one of the purposive sampling methods preferred in qualitative researches. The results indicated that the illustrations in the children's book differ according to the socio-economic and educational characteristics of their communities in which they are published. However, although works from different cultures with different national, religious and social aspects are examined, some similarities and compliance are observed in the children's book illustrations in the geographical regions close to each other. The illustrations of the children's book gathered from former Soviet Union of Socialist countries include painting lines, fine lines and colored pencils while vibrant, creative and dynamic drawings together with a wealth of color and tone come to the front in the illustrations of European countries. Moreover, in Eastern countries, it is observed that the illustrations include more miniature elements. The illustrations in children's books in Turkey show some similarities regarding character creation and illustration techniques with the Eastern and Western societies.

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Şenil Ünlü Çetin, Department of Primary Education, Faculty of Education, BaşkentUniversity, Ankara, Turkey, E-mail address: sucetin@baskent.edu.tr / Tel: +90312 246 66 66 -2238

^bÖzlem Cir, Graduate Student at Department of Child Development, Ankara University, Turkey

Received Date: July 23rd, 2015. Acceptance Date: January 21st, 2015.

Keywords: Children's books, early childhood process, early childhood education, children's book illustrations, cross-cultural comparison, content analysis.

© 2016 Başkent University Press, Başkent University Journal of Education. All rights reserved.

1. Giriş

İnsan hayatında büyük bir öneme sahip olan kitaplar, erken çocukluk döneminden itibaren çocukların hayatına girerek bu hayatın ayrılmaz bir parçası olur.(Tür & Turla, 1999, s. 12). Çocukların hayatına dâhil olan bu kitaplar, onların ileriki yaşantılarında aktif düşünen ve üreten, yaratıcı eylem ve duygular sunan bireyler olabilmeleri için sahip olmaları gereken hayal güçlerini destekler ve geliştirir (Aral & Bulut, 2001, s. 16). Ancak çocukların özellikle erken çocukluk yıllarında kitaplarla kurduğu iletişimin tek faydası onların hayal gücünü desteklemek değildir. Örneğin, Mendoza ve Reese (2001) kitapların çocuklar için kendi inanç, davranış ve tutumlarını gözden geçirmelerini sağlayacak psiko-sosyal bir referans noktası olduğunu vurgulamıştır. Mendoza ve Reese'e göre kitaplardaki karakterler ve kitapta sunulan olaylar bir taraftan çocukların dünyayı başkalarının gözünden anlamalarını sağlarken, diğer taraftan da kendilerine ve dünyaya ait bir bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Çocukların yaşamındaki önemli eğitsel materyallerden biri olan kitaplar, çocukların tüm gelişim alanlarını- zihinsel, duygusal, sosyal, dil, psiko-motor, cinsel ve ahlak- desteklemektedir. Çocuklar kitaplardan bilgi aldıkları bu süreçte hem dinleme ve dikkat becerilerini geliştirirler hem de olaylar arasında ilişki kurma yeteneklerini desteklerler (Johnston,2006). Yaşam boyu sürecek olan okuma sevgisinin temelini oluşturan bu aşamada, kitaplar sayesinde çocukların duygu dünyası zenginleşir ve bir birey olarak toplumsallaşmalarına olanak tanınmış olur (Roberts & Crawford, 2008). Çocuklar için hazırlanmış olan edebi eserler, çocukların insanları ayırmaksızın sevmelerine yardımcı olur, farklı insan tip ve karakterlerini tanımasını sağlar ve başka ülkeler ve toplumlar hakkında bilgi edinmelerine olanak tanır (Işıtan & Gönen, 2006). Toplum ve dünya hakkında daha çok bilgi edinen bu çocuklar, kendilerini keşfeden ve kendini tanıyan bireyler olarak yetişirler(Veziroğlu & Gönen, 2013).

Çocukların gelişimlerine sağladığı yararlar göz önüne alındığında, çocuklara yönelik hazırlanmış olan kitapların çeşitlerini bilmek, çocuğun yaşının gerektirdiği gelişim süreçlerine uygun olan kitapları çocuğa sunabilmek açısından önemlidir (Ural, 2013). Çocukların birbirlerinden farklı gelişim özelliklerine sahip oldukları düşünüldüğünde, çocuklara yönelik kitapların tümünün aynı özelliklere sahip olması düşünülemez. Bu bağlamda günümüzde çok çeşitli çocuk kitapları mevcuttur. Örneğin, oyuncak kitap, ABC kitabı, kavram kitabı, bez kitaplar, banyo kitapları bunlardan bazılarıdır. Ancak, tüm bu kitap çeşitleri içerisinde resimli çocuk kitaplarının ayrı bir özel bir önemi vardır(Alpay, 1987). Resimli çocuk kitapları, henüz okuma- yazma bilmedikleri için, erken çocukluk dönemindeki çocukların dikkatlerini toplayarak, çocuklara "resim okuma" becerisi kazandırmakta ve onların ayrıntılara odaklanma yeteneğini desteklemektedir (Karl, 1994).

Gönen ve Şahin (2003) tarafından yapılan bir çalışma, altı yaşındaki kız çocuklarının %63.6'sının, erkek çocukların %60.5'inin kitapların resimlerine bakarak kendilerini mutlu hissettiklerini ortaya koymuştur. Resimli öykü kitaplarının bu işlevleri göz önü alındığında, çocuklara sağladığımız kitapların kalitesinin, kitaplardan sağlanacak faydayı belirleyen en önemli faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Kitaplar, birçok açıdan, ilk bakışta daha ilgi çekici, renkli ve hareketli olan oyuncaklar ile bir rekabet durumunda olduğu için, en az oyuncaklar kadar estetik, ilgi çekici, renkli ve parlak olmak zorundadır (Anne Bebek Dergisi, 2001). Çocuklar için yazılan, yazınsal, görsel ve öğretici nitelikli kitapların "kaliteli" sıfatı ile nitelendirilebilmeleri için bazı özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu özellikler içyapı-içerik- ve dış yapı -biçimsel- özellikleridir. (Sever, 1995, s. 14). İçyapı bağlamında özellikleri kitabın teması (geliştirilmesi amaçlanan duygu ve davranışları içermeli), konusu (yaşantılar ile ilgili ve gerçeğe uygun olmalı), kahramanları (az sayıda ve özellikleri açısından gerçekle örtüşmeli), planı (konu- tema bütünlüğüne sahip olmalı); ve üslubudur (duruluk, akıcılık, açıklık, yakınlık, çeşitlilik ve kişisellik koşulların sağlamalı) (Körükçü, 2012, s. 245). Kaliteli bir çocuk kitabında bulunması gereken dış yapı özellikleri ise kitabın boyutu(taşınabilir büyüklükte olma), kâğıt özellikleri (mat ve dayanıklı olma), sayfa düzeni (resim- yazı uyumu, marjinler ve satır aralıkları), harfler (puntoların büyüklüğü); ve kapak-cilt özellikleridir (canlı, çekici ve içerik ile uyumlu olma) (Çınar, 2009, s. 20).

Bahsedilen içerik ve biçimsel özelliklerin yanı sıra, okuma-yazma becerisinin henüz tam anlamıyla gelişmediği ve tamamlanmadığı okul öncesi dönemde sunulan çocuk kitaplarının resimlemeleri de bu kitapların kalitesinin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Çınar (2009), çocuk kitaplarındaki resimlerin birçok işlevi birden karşıladığını, çocukların görsel ve estetik beğenilerini arttırmasının yanı sıra çocukların yorum gücünü geliştirdiğini, olay analizini hızlandırdığını ve sonuç olarak kitap okuma alışkanlığı kazandırdığını belirtmektedir. Bu bilgiler bizlere çocuk kitapları resimlendirmelerinin kolay yorumlanabilir, sanat değeri taşıyan, hareketli figür ve kahramanlardan

oluşması gerektiğini göstermektedir. Buna ek olarak Sever (1995)'e göre resimler anlatılan konuya göre açıklayıcı, eğlendirici, güldürücü, sevimli ve yorumlayıcı olmalıdır. Kara (2012) çocuk kitapları üzerine yaptığı araştırmalarda, ideal olarak resimlendirilmiş bir çocuk kitabının, çocukların zihinsel ve duygusal gelişimlerini önemli ölçüde desteklerken, yaratıcı zekâ ve estetik bilgi dağarcıklarını da olumlu yönde etkilemekte olduğunu vurgulamıştır. Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan 30 kitabın illüstrasyonlarının çocuklar tarafından beğenilip beğenilmediğine yönelik yapılan bir çalışmada, çocukların tanıdık ve yakın çevrelerine ait olan resimler arasından kaliteli ve net anlaşılabilir olanları beğendikleri; tanımadık ve karışık resimlemelerden uzak durdukları gözlemlenmiştir (Carolyn&Rule, 2005).

Alan yazınında, çocuk kitaplarındaki resimlemelerin çocukların gelişimleri için önemli olduğunu gösteren bu çalışmaların yanı sıra, resimli çocuk kitaplarında bulunan resimlerin sahip olması gereken özelliklere ilişkin çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin, Dağlıoğlu ve Çakmak (2009) çocuk kitapları resimlerinin anlaşılır, sade, parlak ve realist olması gerektiğini belirtirken; Özer (2007) çizgi, şekil, renk uyumu ve kompozisyon gibi estetik değerlerin çocuk kitapları resimlendirmelerinin önemi bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Bu çalışmalara ek olarak, Mardi (2006) çocuk kitapları resimlemede karakter yaratma isimli çalışmasında illüstrasyon çalışmalarındaki renk, çizgi, doku ve biçim gibi tasarım elemanlarının çocukların duyu ve düşüncelerini harekete geçirmede etkili olduğunu belirterek, bu elemanların önemine yer vermiştir.

Toparlayacak olursak; çocuk kitaplarının resimlemelerinde dikkat edeceğimiz noktalar şunlardır;

- Çocukların yaş, gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmalı,
- Resimler hareket ve duyguyu verebilmeli,
- Öyküdeki ayrıntılar resimde de olmalı,
- Çocukları resim çizmeye istekli kılarak, kendilerini bu yolla ifade etmeleri sağlanmalı,
- Özgün ama çocuğa yakın, çocuğu heyecanlandıracak, duygulandıracak, daha da önemlisi düşündürecek simgeler seçilmeli,
- Görsel bütünlüğü sağlamak amacıyla, açılmış iki sayfa bir arada resimlendirilmeli
- Resimler çocukların beğeni ve algılama düzeylerine uygun olmalı,
- Kahramanların fiziksel özellikleri ile metinde yansıtılan kişisel özellikleri uyumlu olmalı,
- Resimler kahramanların başat özelliklerini (şişman, zayıf, uzun, kısa vb.) ve yaşadıkları ruhsal durumları yansıtabilmeli,
- Resimler kolayca görülebilmeli,
- İllüstrasyonlar canlı ve net çizgilere sahip olmalı,
- Uygulanan renkler bir bütünlük göstermeli ,
- Dinamik, neşeli ve sıcak renklerin kullanımına önem verilmeli (Çınar, 2009, s. 24; Çakmak&Geçgel, 2006, s. 171 ; Özer, 2007, s. 429 ; Sever, 2003, s. 166 ; Tuğrul & Feyman, 2007, s. 389).

Tüm bu özelliklere ek olarak, çocuk kitapları illüstrasyonlarının taşıması gereken en temel özellik ise “estetik değeridir (Sever, 1995, s. 15). Bir edebi eserin oluşum sürecindeki estetik algı ve kaygılar yazarın kendi kıstaslarına bağlı kalıyorsa, bu estetik algılar kültürden kültüre değişiklik gösterebilir ve bu değişikliklerin yansımaları çocuk kitaplarında gözlemlenebilir. Özgider (2010), Türkiye ve İngiltere’de çok satan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri bakımından incelediği çalışmasında, İngiliz ve Türk çocuk edebiyatından seçilen kitaplarda yer alan resimlemelerin sanatsal estetik bilincini geliştirici nitelik taşımaları bakımından karşılaştırmıştır. İngiliz eserlerin Türkçe eserlere göre daha özenli ve sanatsal kaygı ile çocukların duygularını harekete geçirebilecek nitelikte tasarlanmış olduğu sonucuna varmış ve bu farklılığın sebebinin kültürlerin estetik kaygıları ile orantılı olduğunu belirtmiştir.

Alan yazınında resimli çocuk kitaplarının sahip olması gereken özellikleri ve bu kitapların çocuğun yaşamındaki yeri ve önemi üzerine yapılan birçok çalışma olmasına karşın, resimli çocuk kitaplarını kültürel bağlamda tartışan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Örneğin, Mardi (2006), çalışmasında, dünyada resimli çocuk kitaplarının evrimine değinerek illüstratörlerin kendi yaşadıkları kültürün özelliklerini ve gelenekselliğini taşıyan resimlemeleri çocukların beğenilerine sunduklarını vurgulamıştır. Bu açıdan incelendiğinde eğitime büyük önem veren Polonya’da illüstrasyon sanatçılarının, kitap resimlendirmelerinde dinamik, yaratıcı ve eğitimsel simgeler kullanmaları, kültürel algının resimlemelerdeki etkisine vurgu yapmaktadır. Buna ek olarak, Gönüllü(2004)’e göre her ne kadar Japonya’da çağdaş çocuk kitapları resimlemeleri batılılaşma sürecinde olsa da, kültür ve bireylerin fiziksel özellikleri bu resimlemelerde etkili olmaya devam etmekte ve küçük, çekik gözlü, orta boylu karakterler resmedilmektedir.

Bu çalışmalar, çocuk kitaplarının dış yapı ve biçimsel özelliklerinin kültürel bağlamda değişimine yönelik önemli bilgiler veriyor olmasına rağmen bazı sınırlılıklarla karşımıza çıkmaktadır. Bu durum alan yazınında daha ayrıntılı bir incelemeye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda mevcut çalışmanın amacı da bu eksikliği giderme noktasında bir adım atmaktır. Bu amaç doğrultusunda mevcut çalışma alan yazınındaki bu boşluğu farklı ülkelerden

kitaplar sağlayarak doldurmayı hedeflemektedir. Yapılan çalışmada aşağıda sunulan üç araştırma sorusuna cevap aranmıştır;

- 1) Farklı ülkelerden edinilen çocuk kitaplarının resimlendirilmelerindeki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?
- 2) İncelenen çocuk kitaplarının resimlendirmeleri yayımlandıkları kültürden nasıl etkilenmiştir?
- 3) Türkiye’den seçilen çocuk kitaplarının resimlendirmeleri, araştırma kapsamında incelenen diğer kitaplarla nasıl benzerlikler ve farklılıklar görülmektedir?

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma 0-8 yaş arası çocuklara yönelik yazınsal eserlerin resimlendirmelerinde kültürler göre değişkenliğin olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırmalarda, nicel araştırmalarda olduğu gibi genellemeler yapmak değil, araştırmanın deseninde ve örnekleminde esneklik ve çeşitlilik sunarak bütüncül bir yapı oluşturmak amaçlanır. Bu nedenle de örnekleme seçimi, nitel araştırmalarda tercih edilen amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile yapılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki amaç ise, Şimşek ve Yıldırım (2004)’in belirttiği gibi genelleme yapmadan, çeşitlilik sunan durumlar arasında ne tür benzerliklerin ya da farklılıkların var olduğunu bulmaktır. Bununla ilgili olarak Türkiye başta olmak üzere Kırgızistan, Azerbaycan, Rusya, Slovenya, İran, Gürcistan, Ermenistan, Almanya, İspanya, Fransa, Portekiz, Güney Kore, Sırbistan, Yeni Zelanda, Danimarka, Suudi Arabistan, İngiltere, Singapur, Filipinler, İsrail ve Mısır’dan, iki yıl içerisinde edinilen toplam 22 adet resimli çocuk kitabı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örnekleme olarak seçilen bu 22 kitap internet üzerinden taşınabilir dosya formatı halinde veya yurtdışından sipariş üzerine edinilmiştir. Araştırmanın örneklemini belirlerken, kitapların yalnızca bir öykü ya da hikâye özelliği taşıyor olmalarına bakılmaksızın, resimlemeler içeren eğitimsel kitaplar da kullanılmıştır. Örnekleme dâhil edilen bu kitaplar ait oldukları ülkelerde çok satan ya da sevilen kitaplar arasından rastlantısal yöntemle seçilmiştir. Ancak yine de basıldıkları ülkelerdeki bütün kitapları temsil etmemekte, bu yüzden varılan sonuçlar üzerinden kesin genellemeler yapılamamaktadır.

2.1. Veri Toplama Aracı

Araştırmada araştırmacılar tarafından hazırlanan ve kitapların resimlendirmelerine yönelik altı temel maddeden oluşan Kitap Resimleri Kontrol Listesi kullanılmıştır. Kitap Resimleri Kontrol Listesi’nde kitabın adı, basım yeri ve yılı, resimlemelerin boyutu, renklerin özellikleri, çizim teknikleri, karakterlerin özellikleri ve resimlemelerin diğer özelliklerine ilişkin maddeler yer almaktadır. Kitaplar belirlenen bu ölçütlere göre incelenmiştir. Veri toplama aracı geliştirilirken öncelikle alan yazınındaki resimli çocuk kitapları incelemeye yönelik geliştirilmiş olan benzer veri toplama araçları incelenmiş ve alan yazını taraması yapılarak ne tür ve hangi içeriğe sahip veri toplama aracı geliştirileceğine araştırmacılar tarafından karar verilmiştir.

Bu kontrol listesinin kullanım amacı kitapların resimlerine ait özellikleri net bir şekilde ortaya koymaktır.

2.2. Verilerin Toplanması, Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmanın örneklemini oluşturan resimli çocuk kitaplarının farklı ülkelerden seçilmiş olmasına özen gösterilmiştir. Böylece içerikleri bakımından her bir kitap farklı özelliklere sahip olduğundan, bu çocuk kitaplarının illüstrasyonları arasında etkili bir karşılaştırma yapılmaya çalışılmıştır. Edinilen kitaplar Kitap Resimleri Kontrol Listesi’ne göre incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Her kitabın resimlemelerinin içerdiği temel özellikler belirlenmiş, kitapların ait oldukları ülkelerin kültürleri incelenmiş, kitaplardaki görseller ve kültürler arasında bir bağlantı olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Her iki araştırmacı ayrı ayrı kitapları incelemiş ve Kitap Kontrol Listesi’ne göre değerlendirmiştir. Değerlendirmeler karşılaştırıldığında puanlayıcılar arası güvenilirlik % 90 civarında bulunmuş, karşılaşılan farklılıklar araştırmacıların tartışarak ortak bir noktada buluşması ile giderilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, 0-8 yaş arası çocuklara yönelik kitapların resimlemelerinin çeşitli özellikler açısından incelenip, kültürel bağlamda değerlendirilmeleri amacıyla yapılan bu çalışmanın verilerinden elde edilen bulgular üzerinde durulmuştur. Kitaplar üç gruba ayrılarak incelenmiş, coğrafi anlamda birbirine yakın olan ülkelerin aynı grupta yer almasına özen gösterilmiştir. Buna göre;

- Doğu Avrupa Ülkeleri (eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğine bağlı ülkeler)
Azerbaycan, Kırgızistan, Gürcistan, Ermenistan, Sırbistan, Rusya, Slovenya
- Batı Avrupa Ülkeleri

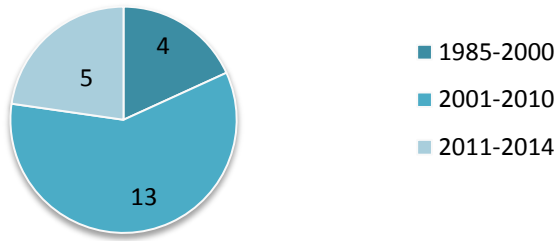
Danimarka, Fransa, İngiltere, İspanya, Portekiz, Almanya, Yeni Zelanda

- Doğu Ülkeleri
İran, Suudi Arabistan, Mısır, İsrail, Singapur, Filipinler, Güney Kore
- Türkiye

3.1. Betimsel Bulgular

3.1.1. Kapak Bilgileri

Ciravoğlu (1997)'na göre kitabın kapağında kitabın içeriğini yansıtacak resimlemelerin yanı sıra, kitabın yazarının, resimleyen ve yayın evinin adı, yayın yılı gibi bilgilere de yer verilmelidir. Kitap Resimleri Kontrol Listesine göre incelenen 22 kitabın hepsi *kitap adı, yazar adı ve yayın yılı* bilgilerine sahiptir. İncelenen kitaplar resimleyen bilgilerine göre incelendiklerinde 22 kitaptan 2 tanesinde, resimleyen bilgisi bulunmamaktadır. Örneklem olarak seçilen bu kitaplar yayımlandıkları yayınevlerine göre incelendiğinde yalnız bir ülkeye ait kitabın yayınevi bilgisine sahip olmadığı, incelenen 22 kitaptan dört tanesinin 1985-2000 yılları arasında, 13 tanesinin 2001- 2010 yılları arasında ve 5 tanesinin 2011-2014 yılları arasında basıldığı görülmüştür.

Şekil 1 Kapak bilgileri

3.1.2. Resimlemelerin Boyutu

İncelenen kitaplar resimlemelerin boyutu açısından ele alındığında, kitapların 7 tanesinin büyük, 12 tanesinin orta ve 3 tanesinin küçük boyutlarda olduğu görülmüştür (Şekil 2).

Şekil 2 Resimleme Boyutu

3.1.3. Renklerin Kullanımı

İncelenen kitapların, kullanılan renk özelliklerine göre dağılımlarına bakıldığında, 13 kitapta açık renk resimlemelerin, geri kalan 9 kitapta ise koyu renk resimlemelerin yer aldığı görülmektedir. İncelemeye alınan 22 kitabın, renk çeşitliliği içerip içermediklerine bakıldığında kitapların 11 tanesinin renk çeşitliliğine sahip olduğu, gölgelendirme bağlamında ele alındığında ise kitapların 14 tanesinin gölgelendirme içermeyen, 8 tanesinin gölgelendirmelere sahip olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3 Renk Kullanımı

3.1.4. Çizim Tekniği

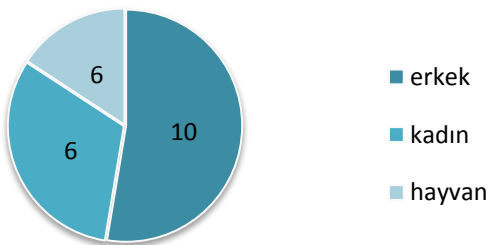
İncelenen 22 resimli çocuk kitabında kullanılan çizim ve boyama tekniğine bakıldığında, kitapların 10 tanesinde bilgisayar ile çizim ve resimlendirme tekniği kullanılırken, 9 tanesinde kuru boya ile resimlendirme ve 3 tanesinde ise sulu boya ile çizim ve resimlendirme teknikleri kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4).

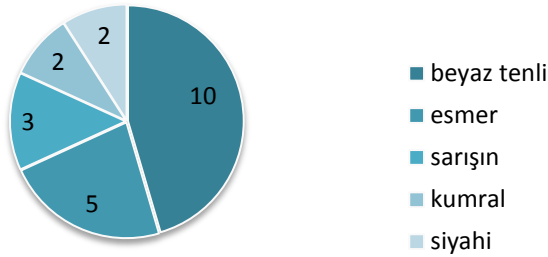
Şekil 4 Kullanılan teknik bakımından kitap sayısı

3.1.5. Karakter Özellikleri

Edinilen kitapların resimlemeleri karakterlerin özellikleri noktasında incelendiğinde, karakterlerin 10 tanesinin erkek, 6 tanesinin kadın(dişi) ve 6 tanesinin de hayvan olduğu görülmektedir(Şekil5). Buna ek olarak bu karakterlerin 16 tanesinin çocuk olduğu gözlemlenmiştir. Bu karakterlerin ten ve saç renkleri incelendiğinde 10 karakterin beyaz tenli, 5 karakterin esmer, 3 karakterin sarışın, 2 karakterin kumral ve geri kalan iki karakterin ise siyahî olduğu görülmüştür (Şekil 6).

Şekil 5 Cinsiyet bakımından kitaplardaki karakterler

Şekil 6 Saç ve ten rengi bakımından karakter sayıları

3.1.6. Resimlemelerin Genel Özellikleri

İncelenen 22 çocuk kitabının resimleme ile ilgili genel özelliklerine bakıldığında 20'sinin “konuya uygun ve anlaşılabilir” ölçütüne; 19'unun “ilgi çekici ve renkli” ölçütüne; 6 tanesinin “hayal ürünü” ölçütüne ve 16 tanesinin ise “gerçekçi özelliklere sahip” ölçütüne sahip olduğu görülmektedir.

3.1.7. Kitap Resimlemelerinin Kültürel Bağlamda İncelenmesi

Büyük boyutlarda resmedilmiş kitapların 9 tanesinin Doğu ülkelerine, 9 tanesinin Batı Avrupa ülkelerine ve 4 tanesinin Doğu Avrupa yani eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ülkelerine ait olduğu görülmüştür. Orta boyutlarda resmedilmiş kitapların 2'sini Batı Avrupa ülkeleri oluştururken, 3 tanesini Doğu devletleri ve 7'sini Doğu Avrupa ülkeleri oluşturmaktadır. Küçük boyutlarda resmedilmiş kitaplar arasında inceleme yapıldığında, bu kitapların 4 adedinin Batı Avrupa ülkelerine ve 3 adedinin ise Doğu devletlerine ait olduğu, Doğu Avrupa ülkelerinin küçük boyutlarda resmedilmiş kitaplarının olmadığı gözlemlenmiştir.

Kitaplar arasında baskın bir yere sahip olan açık renk resimlemelerin %41,7'sini Doğu Avrupa ülkeleri, %33,3'ünü Doğu ülkeleri ve %25'ini Batı Avrupa ülkeleri oluşturmaktadır.

İncelemeye alınan 22 kitabın, renk çeşitliliği içerip içermediklerine bakıldığında, eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden ayrılan ülkelerin kitaplarının %85,7'sinde, Batı Avrupa ülkelerinden edinilen kitapların %42,8'inde ve Doğu ülkelerine ait kitapların %28,5'inde renk çeşitliliği olmadığı görülmektedir.

Resimlemelerde gölgelendirmeler karakter ve objelere 3 boyutlu, gerçekçi bir yapı kazandırmak için kullanılmaktadır. Edinilen kitapların %38,1'i gölgelendirme içermekte ve bunların %61,9'unun da Batı Avrupa ülkelerinin kitaplarının en fazla gölgelendirme içeren kitaplar olduğu görülmektedir.

Örnekleme dahil edilen kitaplarda kullanılan çizim ve boyama tekniğine bakıldığında Doğu Avrupa ülkelerine ait kitapların %42,8'inde bilgisayarda çizim ve renklendirme kullanılmışken, bu kitapların %42,8'inde kuru boya tekniği ve %14,2'sinde sulu boya tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Doğu Avrupa yani eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden ayrılarak bağımsızlıklarını ilan etmiş ülkelerden elde edilen kitaplarda bilgisayar ve kuru boya tekniğinde kullanılan çizgilerin sert olduğu görülmektedir. Batı Avrupa ülkelerine ait kitapların %42,8'inde ve Doğu ülkelerine ait kitapların %57,1'inde bilgisayarda çizim ve resimlendirme tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Batı Avrupa ve Doğu ülkelerine ait kitapların illüstrasyonlarında çizgilerin daha yuvarlak ve yumuşatılmış olduğu gözlemlenmiştir. Buna ek olarak, Batı Avrupa ülkelerine ait kitaplarda sulu boya tekniği kullanılmamışken, Doğu ülkelerine ait resimli çocuk kitaplarının %14,2'sinde sulu boya kullanımı bulunmaktadır. Doğu ülkelerinden elde edilen kitaplarda %28,5 oranında kuru boya ile boyama tekniği görülürken, bu değer Batı Avrupa ülkelerinde %57,3 olarak görülmektedir.

Edinilen kitapların resimlemeleri karakterlerin özellikleri noktasında incelendiğinde Doğu Avrupa ülkelerine ait 7 kitabın resimlemelerinde beyaz tenli erkek çocuk karakterlerinin yoğun olduğu ve karakterlerin %57,1'inin mutlu, %42,9'unun mutsuz olduğu görülmektedir. Doğu ülkelerinden edinilen kitapların 3'ünde kız çocuğu, 3'ünde erkek çocuğu ve 1 tanesinde cinsiyeti belli olmayan bir hayvan karakterinin resmedildiği görülmektedir. Karakterlerin %42,9'u esmer ve %57,1'i beyaz tenlidir. Esmer olarak resmedilmiş karakterlerinin çoğunun Doğu ülkelerine ait kitapların resimlemelerinde olduğu görülmektedir. Doğu ülkelerinden edinilmiş 7 kitabın 5'inde mutlu karakterler resmedilmişken, 2 tanesinde mutsuz karakterler görülmektedir. Mutsuz olarak resmedilmiş olan karakterlerden 1 tanesi İsrail'den elde edilmiştir. Batı Avrupa'dan elde edilen 7 kitabın 6'sında mutlu, 1'inde mutsuz resmedilmiş karakterler vardır.

Resimlemelerin 4 tanesinde hayvan karakterleri kullanılmışken, 1 tanesinde kız ve 2 tanesinde erkek karakter kullanımı görülmektedir. Bu karakterlerin 2 tanesi beyaz tenli resmedilmişken, 1 tanesi siyahîdir.

Türkiye’den seçilen resimli çocuk kitabı kapak bilgileri kriterine göre ele alındığında, yazar adı, resimleyen adı, basım yılı, yayın evi bilgilerini içermektedir. Resimlemelerin boyutu konusunda ele alındığında ise orta boy resimleme yani tek sayfa üzerine resimleme yapıldığı görülmektedir. Bu çocuk kitabının resimlemelerine bakıldığında açık renk resimlemelerin kullanıldığı ve renklerin çeşitliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Buna ek olarak resimlemelerde gölgelendirme ve tonlama tekniği sıkça kullanıldığı için 3 boyutlu bir görsel oluşmuştur. Bilgisayar ile çizim ve resimleme tekniğinin kullanıldığı bu kitapta, karakterler mutlu hayvanlardır. Bu resimli çocuk kitabı genel resimleme özellikleri bağlamında ele alındığında anlaşılabilir, ilgi çekici ve renkli, konuya uygun ve aynı zamanda hayal ürünü ve gerçeğin sentezini içermektedir. Türkiye’den seçilen çocuk kitabı belirlenen ölçütlere göre incelendiğinde, kullanılan teknik bakımından Batı Avrupa ülkelerinde daha çok kullanılmış olan bilgisayar ile çizim ve renklendirme tekniğini içerirken, kullanılan resimler bakımından Doğu Avrupa ve Doğu ülkelerinde kullanılan açık renk resimlendirmelere sahiptir.

4. Tartışma

Araştırma, farklı ülkelerden edinilen 0-8 yaş arası çocuklar için hazırlanan resimli çocuk kitaplarının resimleme özelliklerinin yapılan alanyazın taraması sonucunda belirlenen ölçütlere göre değerlendirilip, kitapların yayımlandığı ülkelerin kültürel özellikleri ile bağlantılarının olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Elde edilen bulgular çocuk kitaplarının dış yapı özelliklerinin yayımlandıkları ülkelerin kültürel özelliklerine göre farklılaşmadığını göstermiştir. Bu bulgu da, daha önce yapılan araştırmalar ile tutarlılık göstermektedir. Örneğin, Özgider (2010)’in “Türkiye ve İngiltere’de çok satılan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri açısından karşılaştırılması” adlı makalesinde Türkiye ve İngiltere’de çok satılan çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özelliklerini karşılaştırmış ve resimli çocuk kitaplarının yaş düzeyi ile eserin boyutu, kapak ve ciltleme özellikleri, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, eserde kullanılan harfler ve punto arasında anlamlı bir bütünlük olduğunu gözlemlemiştir. Özgider (2010) çocuk kitaplarının dış yapı özelliklerinin yayımlandıkları kültürden değil evrensel olarak kabul görmüş çocuk gelişim özelliklerinden etkilendiğini vurgulamıştır.

Yapılan incelemede içyapı biçimsel özellikleri, yani resimleme özelliklerinin kültürel belirli özellikleri içerme bakımından farklılıklara sahip olduğu görülmüştür. Tarih boyunca farklı sosyoekonomik coğrafyalarda şekillenmiş olan kültürel sistemler birbirlerini etkilemiş ve birbirlerinden etkilenmişlerdir. Coğrafi anlamda yakın olan ülkelerin kültürel benzerlikler taşınmaları bu etkileşimin sonucudur. Bu bağlamda düşünüldüğünde birbirine yakın olan coğrafyalara göre ayrılarak incelen eserlerde, yakın kültürlerin benzer resimleme özellikleri ve teknikleri kullandıkları gözlemlenmiştir. Örneğin, Doğu Avrupa ülkelerinden Ermenistan’ı ele aldığımızda en çok kullanılan rengin kayısı sarısı olduğu görülmektedir. Adam (2011) kayısı ağacının, Ermeni sosyal hayatında ve halkın kültüründe özel bir yeri olduğunu belirtmiştir. Bu bilgi ışığında bakıldığında, kayısı sarısı renginin kullanımının kültürel bir bağlantısı olabileceği varsayılmaktadır.

Renklerin insanlar üzerinde önemli etkilerinin olduğu ve düşünce, duygu yapılarını kolayca değiştirebildikleri birçok araştırmacı tarafından belirtilmektedir (Akkın, Eğrilmez & Afrashi, 2004, s. 274). Renk çeşitliliğinin en yoğun olduğu bölge yani Doğu ülkelerinde renklerin kültürel bağlamda çeşitli anlamları vardır. Sarı mutluluğu ve zenginliği temsil ederken, mavi korumacılığı, beyaz barışı, turuncu ve yeşil baharı, siyah gücü göstermektedir. Bir diğer açıdan baktığımızda, renklerin kullanımı iklim koşulları ve etnik yapıdan da etkilenmektedir (Çekinmez, 2010, s.6). Bu noktada ele aldığımızda kültürel özelliklerin çocuk kitapları üzerinde renk çeşitliliği olarak yansıdığı söylenebilir. Sanatsal hareketliliğin yoğun olduğu, Avrupa’da önde gelen kültür kentlerinden biri olan Slovenya’ya ait çocuk kitabının resimlemelerinde sade, klasik ama hareketli bir tarzın benimsendiği görülmektedir. Slovenya şehirleri ile ilgili edinilen bilgilerde şehrin iki parçalı bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Bir tarafta canlı ve renkli binaların yer aldığı modern ve yeni şehir, diğer yanda ise Barok mimarisinin örneklerinin yer aldığı gri, renksiz ve eski dönemleri yansıtan kısım bulunmaktadır (Dorsan, 2012, s.16). Geleneksel kültürleriyle gurur duyan bir halk olarak bilinen, bir yandan da modern gelişmeleri yakından takip eden bir ülke olan Slovenya’ya ait bu ayrıntılar çocuk kitabındaki bu resimlemeye koyu renkli fakat hareketli çizgi ve karakterler kullanılarak yansıtılmış olabilir.

Dölötbek (2007)’in belirttiği gibi, yarı konar-göçer kültürlerine olan bağlılıklarını halen sürdürmekte olan Kırgız halkını düşündüğümüzde gelenekselliklerine devam eden, aile bağları güçlü ve her ne kadar erkek baskınlığı varmış gibi düşünülse de kadın hâkimiyetinin etkin olduğu görülmektedir. Kırgızistan’dan elde ettiğimiz kitabın resimlendirme ve çizgi tekniklerine bakıldığında çizgilerde bir dengesizliğin ve orantısızlığın olduğu görülmektedir. Kültürel açıdan bakıldığında bunun sebebi, 90’lı yılların başında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinden ayrılan ülkelerin Sovyet kültürü ile kendi öz kültürleri arasındaki karmaşa ve aidiyet algısındaki sorunların bir belirtisi olabilir. Kullanılan renklere bakıldığında mavi, kırmızı ve beyaz yani Rus bayrağı renklerinin hâkim olması Rus kültürünün etkisinin göstergesi durumunda olabilir. Buna ek olarak resmedilmiş olan “Kurşun Asker” masalına

baktığımızda kitabının sonunun orijinalinden farklı resmedildiği, kurşun askerin arkasından alevlere atılan balerin yerine, balerinin arkasından ateşe atlayan kurşun asker karakteri görülmektedir. Bu durum, kadın ve erkeğin Kırgız toplumundaki yeri ve önemini belirten bir mesaja sahip olabilir ancak kitabın yazıldığı dil farklı olduğu ve hikâyenin anlatımını bilmediğimiz için bu konuda kesin bir varsayımdaya bulunulamamaktadır.

Doğu Avrupa ülkelerine ait kitapların birçoğunun resimlemelerinde beyaz tenli karakterler ve keskin çizgilere sahip resimler görülmüştür. Bu açıdan baktığımızda uzun süre Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği adı altında aynı kültür ve ideolojiden beslenen ülkelerin, bağımsızlıklarını elde ettikten sonra bile bu kültürün izlerini taşıyor olduğu ve bu etkilerin çocuk kitapları resimlemelerine yansıdığı iddia edilebilir. Benzer bir durum Doğu ülkeleri içinde geçerlidir. Doğu ülkelerinden edinilen çocuk kitapları incelendiğinde, karakterlerin genellikle esmer olarak resmedildiği gözlemlenmiştir. Bu durumun da bu ülkelerde yaşayan bireylerin fiziksel özellikleri ile benzeşim gösterdiği görülmektedir.

Buna ek olarak, Batı Avrupa ülkelerinden elde edilen kitaplar karakterler açısından incelendiğinde varılan sonuç bu resimlemelerin %85,7'sinde mutlu ve farklı fiziksel özelliklere sahip karakterlerin işlendiği görülmüştür. Yine kültürel yakınlık bağlamında ele alırsak, Batı Avrupa ülkelerinin 1948 yılında imzalanan Brüksel Antlaşması ile Batı Avrupa Birliğini kabul ettikleri, bu anlaşma ile yakın ilişkiler kurarak Hümanist kültür yaklaşımını benimsediklerini görürüz (Batuş, 2007, s. 276). Bu bakımdan resimlerde görülen farklı etnik yapıları temsili fiziksel özelliklerin görülmesinde bu coğrafi yakınlık ve kültürel sentezin etkisi olabilir. Daha önce de belirtildiği gibi, karşılaşılan tek mutsuz karakter İsrail'den elde edilen kitapta karşımıza çıkmıştır. Yahudi çocukların küçük yaşlardan itibaren aldıkları eğitim ve bu eğitimin günlük hayatta karşılaştıkları motifler, törenler ve kıyafetler ile pekiştirdiği düşünüldüğünde, çocukların katı birer birey olarak yetişkinliğe geçtikleri araştırmalar ile bilinmekte ve desteklenmektedir (Weill, 2000). Bu açıdan ele alındığında resimlerde ki mutsuz ve sert ifadenin sebebi ülkede görülen genel ifade biçiminin bir yansıması olabilir.

Kültürel özellikler kitaplarda doğrudan verildiği gibi, dolaylı olarak da aktarılmıştır. Suudi Arabistan'dan elde edilen kitabın incelenmesi sonucu, resimlemelerdeki kadın karakterlerin kıyafetlerinin uzun etek giydiği ve erkek karakterlerde ise bıyık kullanımına yer verildiği gözlemlenmiş, yani kültürel bir özellik doğrudan resimlemede kullanılmıştır. Öte yandan Ermenistan'dan elde edilen kitapta da gördüğümüz üzere, kayısı sarısı renginin kullanımı Ermenistan bayrağında kullanılan sarı olması ve kayısının milli meyveleri olarak yer etmesinin bir yansıması olarak yorumlanabilmektedir. Bu durum kültürel mirasın örtülü bir şekilde aktarılmasına bir örnek olarak düşünülebilir.

Sonuç olarak, mevcut çalışmada, bazı çocuk kitaplarında toplumsal yapının ve fiziksel özelliklerin yansıması görülürken, bazı kitaplarda bayrak renkleri ve milli değerler gibi ideolojik faktörlerin etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Çocuk kitapları resimlemelerinde kültürel değerler ve özelliklere yönelik sembol, desen, karakter, çizgi ve renk kullanımının sebebi milli değerlerin ve kültürün sonraki nesillere aktarılması olabilir. Küçük yaşlarda bu eğitimin ve kültürel bilincin çocuklara sağlanması görsel öğelerle yani resimli çocuk kitapları ile sağlanabilir.

5. Çalışmanın Faydaları ve Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları kitap resimleyen kimselere, anne ve babalara, okul öncesi eğitimcilerine ve bu alanda çalışma yapmak isteyen akademisyenlere yol gösterici niteliktedir. Çalışmanın bulguları göstermiştir ki, kitap resimlemeleri aslında yaşanan kültürden etkilenmekte ve aynı zamanda da yaşanan kültürün belirli özellikleri hakkında okuyucuya bilgi vermektedir. Kitap resimlemelerine gizlenmiş olan kültürel mesajlar, kültürel değerlerin sonraki nesillere eğlenceli ve estetik bir biçimde aktarılmasında faydalıdır. Bu nedenle, çocuk kitaplarını resimleyen bireylerin bu durumdan haberdar olması, kaybolmasını istemediğimiz kültürel değerlerimizin gelecek kuşaklara aktarılmasında büyük önem taşımaktadır. Diğer taraftan, ülkemizden edinilecek resimli çocuk kitaplarında kullanılan resimlemelerin, yurt dışında da bizim kültürümüzü yansıtmada noktasında önemli bir rolü olduğu unutulmamalı ve resimlemeleri yaparken de bu konu üzerinde özenle çalışılmalıdır.

Bu çalışmanın bulguları ışığında, resimli çocuk kitaplarını sıkça kullanan ebeveynler ve öğretmenler ise görsel nitelikli çocuk kitaplarını seçme sürecinde resimlemeleri çeşitli ölçütlere göre incelemeye özen göstermelidir. Özellikle okuma ve yazma becerilerinin henüz tamamlanmadığı okul öncesi eğitim sürecinde, çocuklara farklı ülkelerden edinilmiş resimli çocuk kitapları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012 yılında revize ettiği ve 2013 yılından itibaren uygulamaya koyduğu Okul Öncesi Eğitim Programında da amaç olarak belirtilmiş olan farklılıklara saygı duyma becerisini geliştirmede etkili bir şekilde kullanılabilir. Bulgular, resimli çocuk kitaplarında bulunan resimlendirmelerin, kültürel özelliklerin gelecek nesillere aktarabilecek bir yol olduğunu ileri sürmemize destek vermektedir. Bu nedenle, çocukların kendi kültürel ve kutsal değerlerini öğrenmeleri noktasında kültürel öğelere sahip resimlemeleri olan çocuk kitaplarının yayımlanması ve kullanılmasına önerilebilir.

Bu çalışma, alan yazınında önemli bir yere sahiptir. Daha önce yapılmış benzer bir çalışmaya rastlanmadığından, bu çalışma bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu nedenle çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Çalışmada incelenen kitap sayısı her ülke için bir tane kitapla kısıtlı kalmıştır. Gelecekte yapılacak benzer çalışmalar için her ülkeden edinilen kitap sayısı artırılabilir. Farklı kültürlerden edinilen kitapların resimlemelerinin çocuklar üzerinde yarattığı

etkiler araştırmaya açık bir alandır ve gelecekte bu noktada yapılacak çalışmalar bulgularımızın geçerliliği hakkında bize de bilgi verecektir.

Ancak tüm bu güçlü yönlerine rağmen mevcut çalışmanın bazı kısıtlılıkları mevcuttur. Bunlardan ilki ve en önemlisi, farklı ülkelerden elde edilen kitapların, o ülkelerde yayımlanan tüm kitapları temsil etmemesidir. Bu nedenle daha sonra yapılacak çalışmalar için bir ülkede yayımlanan birden fazla kitabın araştırmaya dâhil edilmesi önerilebilir. Bir diğer sınırlılık ise, bu çalışma örnekleme için toplamda 22 ülkeye ait çocuk kitaplarına ulaşılmış olmasıdır. Bu çalışma konuyla ilgili araştırmalar yapan akademisyenler tarafından, daha fazla ülkeden seçilecek eserlerin örnekleme olarak kullanılmasıyla geliştirilebilir. Yeni çalışmalarla, araştırma sonucunu destekleyici nitelikte verilere ulaşılabılır veya farklı sonuçlara ulaşarak çocuk edebiyatı alanına yeni bakış açıları sağlanabilir.

Kaynakça

- Adam, S. (2011). Kayısı, <http://hyetert.blogspot.com/2011/06/kaysi.html>.
- Akkin, C. Eğrilmez, S. & Afrashi, F. (2004). *Renklerin insan davranış ve fizyolojisine etkileri*. T. Oft. Gaz. 33, 274-282, 2004.
- Alpay, M. & Anhegger, R. (1975). *Çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Aral, N. & Bulut, Ş. (Temmuz-Ağustos 2001). *Anasınıfı Öğretmenlerinin Çocuk Kitaplarıyla Yaptıkları Uygulamaların İncelenmesi*. Çağdaş Eğitim Dergisi, 278, 13-20.
- Batuş, G. (1997). *16. Yı'dan Günümüze Batı Avrupa Kültürünün Evrimi*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi. 4, 255-269.
- Carolyn, A.H. & Rule, A.C. (2005). *Preschoolers' ideas of what makes a picturebook illustration beautiful*. Early Childhood Education Journal, 32 (5), 283- 288.
- Ciravoğlu, Ö. (1998). *Çocuk Edebiyatı*. (1. Basım) İstanbul: Esin Yayınevi.
- Cooper-Weill, J. (2000). *Early Hebrew Schools in Eretz-Israel*, Ariel 104, Jerusalem, Hamakor Printing House, s. 33-37.
- Çakmak G. & Havise-Hulusi G. (2006). *Çocuk Edebiyatı/ Okulöncesinde Edebiyat ve Kitap*. Ankara : Kök Yayıncılık.
- Çekinmez, V. (2010). *Farklı Kültürlerde Renklerin Anlamı*.
- Çınar, İ. (2009). *Çocuk kitaplarında bulunması gereken bazı özellikler*. Eğitim Dergisi. 22.
- Dağhoğlu, H.E. & Çakmak Çamlıbel, Ö. (2009). *Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitaplarının Şiddet ve Korku Öğeleri Açısından İncelenmesi*. *Türk Kütüphaneciliği*, 23, 510-534.
- Dorsan, K. (2012). *Diplomat Atlas, Kırgızistan*. 15, s.16.
- Gönen, M. & Şahin, S. (2003). *Altı-oniki yaş grubu çocukların kitaplara olan ilgilerinin değerlendirildiği pilot bir çalışma*. Poster sunumu. OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı, 5-11 Ekim 2003, Kuşadası-TURKEY.
- Gönüllü, B. (2004). *Japonya, Polonya, Macaristan ve Çekoslavakya'daki Çocuk Kitabı İllüstrasyon Sanatı ile Türkiye'deki Çocuk Kitabı İllüstrasyon Sanatının Karşılaştırılması*. İstanbul : Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. YLT.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. (3. Basım). İstanbul: Pegem Yayıncılık.
- İştan, S. & Gönen, M. (2006). *Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 413- 420.
- Johnston, R.R. (2006). *Children's literature*. (3. Baskı). New York. Oxford University
- Kara, C. (2012). *Çocuk kitabı seçiminde resimlemelerle ilgili olarak ebeveynin dikkat etmesi gereken başlıca unsurlar*. 1, 225- 232.
- Karl, J. E. (1994). *How to write and sell children's picture books*. Cincinnati Ohio. Writer's Digest Books
- Körükçü, Ö. (2012). *Okulöncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (2), 243-254.
- Mardi, H. Ö. (2006). *Çocuk Kitapları Resimlemede Karakter Yaratma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özer, A. (2007). *Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin "Çocuğa Göre"liği*. II. UÇGES, s.425-432.
- Özgider, D. S. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de Çok Satılan Çocuk Kitaplarının Biçimsel ve İçerik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması*. Ankara : AÜ EBE. YLT.
- Roberts, S. K. & Crawford, P.A. (2008). *Literature to help children cope with family stressors*. Erişim: <https://www.naecy.org/files/yc/file/200809/Crawford.pdf>.
- Saparaliyev, D. (2007). *Kırgız Türk Kültürel Ve Siyasi İlişkilerinin Tarihi (XIX. Yüzyılın Sonu Xx. Yüzyılın Başlangıcı)* *Türkoloji Araştırmaları*, 2 (2), 545-560.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*.(1. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Sever, S. (1995). *Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. Abece*, 107, 14-15.

Tuğrul, B.&Feyman, N. (2007). *Okulöncesi Çocukları İçin Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar*. II. UÇGES, s.387-392.

Tür, G. &Turla, A. (1999). *Okul öncesinde çocuk, edebiyat ve kitap*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Yıldırım, A. & Şimşek, H.(2004), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Ek 1

KİTAP RESİMLERİ KONTROL LİSTESİ

1. Kapak Bilgileri

Kitabın Adı:

Yazarı:

Resimlendiren:

Kitabın Basım Yeri:

Kitabın Basım Yılı:

2. Resimlemelerin Boyutu

- Büyük (Karşılıklı 2 sayfa birleştirilmiş)
- Orta (Tam sayfa)
- Küçük (Yarım sayfa)

3. Renklerin Kullanımı

- Koyu
- Açık
- Renk çeşitliliği var
- Renk çeşitliliği yok
- Gölgeleme var
- Gölgeleme yok

4. Çizim Tekniği

- Sulu boya tekniği
- Kuru boya tekniği
- Pastel boya tekniği
- Bilgisayarda renklendirme

5. Karakterler

- Yaş**
- Bebek Çocuk Genç Orta yaşlı Yaşlı Belli değil

- Cinsiyet**
- Kadın (dişi) Erkek Belli Değil

- Saç ve Deri Rengi**
- Sarışın Esmer Kumral Siyahi Beyaz Belli değil

- Tavır ve Duruş**
- Mutlu Mutsuz Kızgın Heyecanlı Duygusuz

6. Diğerleri

Resimler ;	AZ	BİRAZ	ÇOK
Konuya Uygun			
Anlaşılabilir			
Gerçekçi			
Renkli			
Hayali			
İlgi Çekici			